Museoviraston lausunto sivistysvaliokunnalle hallituksen esityksestä HE 18/2026 vp

Yleisarvio

Museovirasto pitää hallituksen esitystä kokonaisuutena perusteltuna ja kannattaa sen tavoitteita vahvistaa kansallisen tutkimus- ja kulttuuri-infrastruktuurin toimintaedellytyksiä sekä CSC – Tieteen tietotekniikan keskus Oy:n varautumista häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin.

Museovirasto kiinnittää huomiota erityisesti ohjausmahdollisuuksiin ja palveluiden, sekä kustannusten kehittymiseen tilanteessa, jossa CSC:llä on keskeinen asema Museoviraston hallinnoimien digitaalisten kulttuuriperintöaineistojen pitkäaikaissäilytyksessä ja käytettävyydessä.

Museoviraston vaikutusmahdollisuudet CSC:n toimintaan

Museovirasto ei ole CSC:n omistaja. Tästä huolimatta viraston lakisääteisten tehtävien toteuttaminen on riippuvaista CSC:n tarjoamista pitkäaikaissäilytyspalveluista.

Museovirasto pitää tärkeänä, että:

- CSC:n toiminnan ohjauksessa ja varautumista koskevassa tiedonvaihdossa huomioidaan myös ne viranomaiset, joiden lakisääteiset vastuut liittyvät kansallisesti merkittäviin aineistoihin, vaikka ne eivät ole yhtiön omistajia
- viranomaiskäyttäjillä on tosiasialliset mahdollisuudet vaikuttaa palveluiden kehittämiseen, priorisointiin ja käytännön toteutukseen
- vastuuasiat käydään tarkkaan läpi; missä määrin CSC on palveluntuottaja ja missä määrin aktiivinen toimija

Museovirasto katsoo, että lainsäädännön toimeenpanossa tulee varmistaa sellaiset yhteistyö- ja kuulemiskäytännöt, jotka turvaavat viranomaiskäyttäjien vaikutusmahdollisuudet suhteessa CSC:n kriittisiin palveluihin.

Kustannustaso ja toiminnan läpinäkyvyys

Museovirasto kiinnittää huomiota siihen, että CSC:n tuottamille palveluille ei aina ole tosiasiallisia vaihtoehtoisia toimittajia. Rakenteellisessa monopoliasemassa toimivan palveluntuottajan kohdalla kustannustason kohtuullisuus ja hinnoittelun läpinäkyvyys ovat erityisen tärkeitä julkisen talouden ja käyttäjäviranomaisten toimintaedellytysten näkökulmasta.

Museovirasto pitää tärkeänä, että CSC:n palvelutuotannon kustannusrakenne, hinnoitteluperiaatteet ja investointien kohdentuminen ovat riittävän läpinäkyviä myös niille viranomaisille, jotka eivät ole yhtiön omistajia mutta joiden lakisääteinen toiminta on riippuvaista yhtiön palveluista.

Oleellista on myös varmistaa yhteinen käsitys siitä, missä määrin CSC on kapasiteetin tarjoaja ja missä määrin palvelu- ja kehittämistoimintaa harjoittava taho, joka ottaa aktiivista roolia.

Aineistojen käytettävyys osana pitkäaikaissäilytystä

Museovirasto painottaa, että digitaalisten kulttuuriperintöaineistojen pitkäaikaissäilytys on erottamaton osa viraston palvelutehtäviä. Aineistojen tulee olla säilyttämisen ohella jatkuvasti käytettävissä viranomaistehtävien, tutkimuksen ja yleisöpalvelujen tarpeisiin.

Tutkimusinfrastruktuurin yhteiskäyttö, CSC:n palveluntuottajana tekemät priorisoinnit ja mahdollinen markkinaehtoinen kapasiteetin myynti eivät saa heikentää:

- aineistojen saavutettavuutta
- palvelutasoa
- ennakoitavuutta teknisissä muutoksissa tai käyttökatkoissa

Museovirasto pitää tärkeänä, että tutkimusinfrastruktuurin aktiivinen ja jatkuva käyttö tunnistetaan ja turvataan myös käytännön palvelutuotannossa.

Varautumisvelvollisuus

Museovirasto kannattaa CSC:lle säädettävää varautumisvelvollisuutta. Digitaalinen kulttuuriperintö on osa kansallista kulttuuriomaisuutta, ja sen suojaaminen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa on julkisen vallan keskeinen tehtävä.

Museovirasto pitää tärkeänä, että varautumiseen liittyvä tieto ja yhteistyö ulotetaan myös niihin viranomaisiin, joiden lakisääteinen toiminta on riippuvaista CSC:n palveluista.

Poikkeustilanteisiin varautuminen ja niistä palautumisen valmistelu tulee tehdä substanssilähtöisesti ja toiminnan erityispiirteet, sekä tarpeet huomioiden. On tärkeä myös huomioida, että Museoviraston tyyppisillä toimijoilla on lakisääteinen rooli oman alansa tietojärjestelmäratkaisuiden ja varautumisen ohjaamisessa.

Lopuksi

Museovirasto katsoo, että hallituksen esitys voidaan hyväksyä, kun sen toimeenpanossa varmistetaan:

- viranomaiskäyttäjien, myös ei-omistajien, vaikutusmahdollisuudet
- tarvittava priorisointi museo- ja kulttuuriperintöalalle, jonka osuus CSC liikevaihdosta on pieni suhteessa aineistojen kansalliselle merkitykselle
- kapasiteettipalveluiden kustannustason kilpailukyky suhteessa markkinatoimijoihin
- digitaalisten kulttuuriperintöaineistojen käytettävyys ja pysyvä säilyvyys